

Umönnun deyjandi, Líknandi hjúkrun Kafli 15

Umönnun deyjandi

Markmið:

- Nemendur þekki út á hvað líknandi meðferð gengur.
- Nemendur þekki þá starfsemi sem útfararþjónustur veita, geti verið syrgjendum stuðningur og gefið þeim nauðsynlegar upplýsingar í kjölfar andláts.
- Nemendur þekki starfsemi Kirkjugarðanna og geti verið syrgjendum til stuðnings og veitt upplýsingar

Lífslöngunin

- Langflestir þrá að lifa þótt aldraðir séu.
- Hins vegar verða erfiðir sjúkdómar oft til þess að einstaklingurinn horfir sáttur fram á endalokin.
- Þeir sem telja sig eiga mikilvægum málum ólokið berjast hart fyrir lífinu.
- Aðskilnaði við þá sem eru manni kærastir er reynt að fresta sem lengst.

Dauðinn og við sjálf

Þegar við önnumst deyjandi einstaklinga kemur að því að við lítum í eigin barm og við neyðumst til að taka afstöðu til þessara mála **hvert á sinn hátt**, út frá lífi okkar og reynslu.

Trúarafstaða hefur áhrif og við þurfum að muna að okkar trúarafstaða getur verið önnur en sjúklingsins.

Viðbrögð hins deyjandi

Kvíði og hræðsla algengust:

Hræðsla við hið óþekkta

Kvíða einmanaleikanum

Kvíði og hræðsla vegna aðskilnaðar við vini og ættmenni

Kvíði og hræðsla vegna mögulegra verkja og þjáningar í banalegunni og á dánarstundinni

Viðbrögð hins deyjandi

Kvíði og hræðsla algengust:

Hræðsla við hið óþekkta

Kvíða einmanaleikanum

Kvíði og hræðsla vegna aðskilnaðar við vini og ættmenni

Kvíði og hræðsla vegna mögulegra verkja og þjáningar í banalegunni og á dánarstundinni

Viðbrögð frh - kvíðinn

Reyna að einangra kvíðann-

Hvað er það sem sj. er að hugsa um?

Ræða og spurja út í það

Vinna út frá orsökinni

Eyða verkjum, milda vanlíðan, sinna
aðstandendum, hlusta.....

Líkamleg einkenni

- Meðhöndlun og umönnun gengur út á að lina kvalir og óþægindi
- Deyjandi einst. Eru þreyttir og þolir minna álag
- Leyfa að taka þátt eins og geta leyfir
- Nota góðar dýnur og önnur hjálpartæki

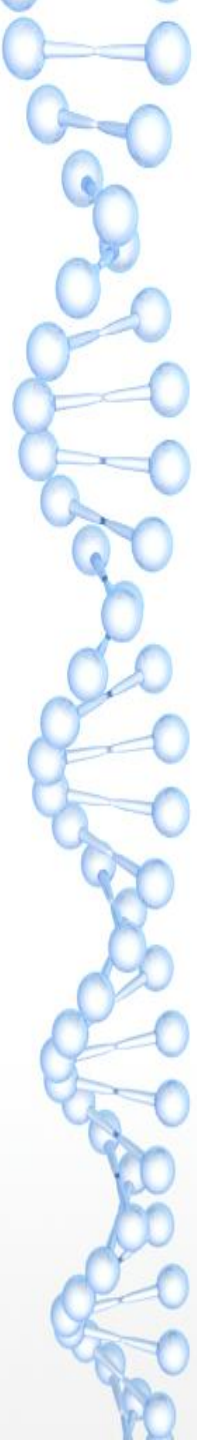

Líkamleg einkenni

- Minnkar matarlyst og þörf fyrir mat og drykk
- Munnvatnsframleiðsla minni
- Sumir með verki
- Ógleði er algeng
- Hægðartregða

Líkamleg einkenni

- Niðurgangur
- Þvagleki
- Slím og mæði
- Hætta á þrýstingssárum

Sálræn viðbrögð

Kenningar Elisabet Kubler-Ross um sálræn ástandsstig hins deyjandi

1. Stig: Afneitun og einangrun
2. Stig: Reiði, – á bak við ótti og hjálparleysi
3. Stig: Kaupmáli, - semja við Guð að lifa þetta og þetta.
4. Stig: Þunglyndi, syrgjir lífið, sem er ólifað
5. Stig: Sættir sig við að hverfa – kveður veröldina, sáttur við Guð og menn

Okkar hlutverk hjá deyjandi

- Getur framkallað einmannaleika, nærvera
- Þurfum að hafa skilning
- Átta okkur á sorgarferlinu
- Halda í hönd
- Hlusta
- Muna, að heyrn fer síðast

Trúfrelsi

- Við þurfum að vera við búin að annast fólk sem tilheyrir mismunandi trúfélögum.
- Þeirra trú er rétt fyrir þá
 - Okkar trú er rétt f. okkur en höldum henni fyrir okkur.
 - Athuga hvernig við getum sýnt samúð í samræmi við trúarbrögð sjúklingsins.

Lokatímabilið (Terminal fasi):

Þegar dauðinn = **Mors** nálgast koma ákveðin einkenni fram:

- **Öndunin breytist:**

- verður óregluleg, oft svokölluð Cheyne-Stokes öndun. Þá skiptast á sem er tímabil með djúpri öndun í nokkur skipti og svo smá dregur úr og kemur öndunarstopp í jafnvel hálfa mínútu.

- Hrygla, sog og korr, vegna slímsöfnunar sem ekki er kraftur til að hósta upp.

FRH

Púlsinn – blóðrásin:

Púlsinn verður veikur og óreglulegur, blóðflæðið er minnkað einkum til húðar og útlíma

Litarháttur húðar:

Húðin verður bláföl, köld og útlímir bláleitir.

Stundum koma blettir líkir marblettum

t.d. neðan á handleggi og fótleggi. Andlitsdrættir breytast.

FRH

- **Líkamshitinn hækkar miðlægt:**

Vegna breytinga á blóðflæðinu, þ.e.a.s. blóðið flæðir lítið út í útlimina og húðina, hækkar hitinn oft og svita slær út.

- **Kyngingin hverfur smátt og smátt:**

- Væta munn m. svampi

- Sjúga mola

- **Þvagmyndun hættir**

- Lítil vökvainntekt

FRH

Meðvitund breytist:

Flestir missa meðvitund en aðrir vakna upp nokkru áður en þeir kveðja og geta þá verið mun skýrari en þeir ættu að geta verið, jafnvel kveðja aðstandendur sína. Það er kölluð Helfró.

Frh.

Heyrnin endist!

Við þurfum að muna að heyrnin er sú skynjun sem endist lengst og tala gætilega og af fyllstu virðingu við hinn deyjandi og hjá honum.

• Snertiskynið endist líka og muna að nota það.

Viðbrögð okkar við dauðanum

- Eðlilegt að þegar við önnums deyjandi að við förum að hugsa um dauðann
- Getur komið fram sem óöryggi hjá ungum og óreyndum
- Eðlilegar spurningar: hvað er hann deyr þegar ég er ein, hvað á ég að segja, geri ég hlutina rétt

Stuðningur samstarfsfólks

- Sá sem annast deyjandi sjúkling þarf stuðning frá samstarfsfólkinu svo hann geti verið sjúklingnum og aðstandendum hans til stuðnings og gagns.

Hvað gerist við andlátíð

- Hjartað hættir að slá
- Sjáöldur bregðst ekki við
- Augu stara stíft fram
- Missir oft þvag og hægðir

Þrjú teikn um einkenni dauða:

- Líkblettir, marblettir sem geta myndast á þeim parti sem liggur þyngst, baki og fótum
- Vöðvastirðnun, gerist fljótt
- Rotnun

LEIÐBEININGAR UM TAKMÖRKUN Á MEÐFERÐ VIÐ LOK LÍFS

Meðferð er skipt niður í:

- Fulla meðferð

Flestir sjúklingar fá fulla meðferð og þar með talda endurlífgun ef þörf krefur.

- Fulla meðferð að endurlífgun.

sjúklingar þar sem ekki er lengur talin rétt að beita endurlífgun.

Þó skal meðhöndla þessa sjúklinga fullkomlega að öðru leyti og þar með talin gjörgæsluvistun fyrir meðferð bráðra vandamála.

- Líknandi meðferð eingöngu.

Ef það framlengir bara þjáningar og óhjákvæmilega banalegu

Aðstandendur

- Næði
- Upplýsingar
- Næring
- Prestur
- Virða óskir þeirra
- Vera til staðar

Samhyggð

Syrgjandi fái að tjá sína líðan

- Vera hlustandi
- Snerting, faðmlag
- Votta samúð af einlægni

Ekki segja:

- “Ég veit hvernig þér líður”
- “Allt verður betra á morgun”
- “Þetta gæti verið verra”
- Ekki segja syrgjandanum hvernig honum á að líða

Eftir andlátíð

- Leggja á minnið kl, hvað sjúklingur dó
- Læknir úrskurðar látinn
- Aðstandendur látnir vita (ef þeir vita ekki)
- Skráning

Umbúnaður líks

- Algengt að fari fram um það bil 2. klst eftir andlát
- Gott að tveir séu við umbúnað
- Oftast starfsfólk, stundum aðstandendur
- Misjafnt eftir stofnunum, hvernig

Fleira

- Hafa lík í svölu umhverfi, kæli
- Aðstandendur sjá um kistu, flutninga
- Flestir nýta sér þjónustu útfararstofnanna

Spurningabankinn

1. Þau viðbrögð sem hinn deyjandi er helst kvíði og hræðsla. Fyrir hverju kvíðir hann og af hverju er hann hræddur?
2. Nefndu nokkur líkamleg einkenni sem hinn deyjandi sýnir og hvað er til ráða við þeim?
3. Okkar hlutverk er stórt gagnvart þeim deyjandi. Nefnið nokkur þeirra.
4. Hvert er sorgarferli Kubler Ross í réttri röð?
5. Lokatímabilið, *terminal fasinn*, er þegar að dauðinn nálgast. Þá sýnir líkaminn nokkur einkenni sem eru?
6. Hvernig eigum við að umgangast aðstandendur hins deyjandi og hvað á að segja við þá (og hvað ekki)?
7. Hvað er mikilvægt að gera fljótlega eftir að einstaklingur deyr?
8. Hvar skal geyma hinn látna?
9. Hvað er Heflró?
10. Af hverju eru lík blá á þeim sem stað sem þyngst liggja?